

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ АКАДЕМИЯСИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

**Ҳуқуқни муҳофаза қилиш
академияси бошлиғининг
ўринбосари
адлия катта маслаҳатчиси**

Д.Л.Турахонов

2024 йил “ ”

**ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА ҲУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ
ИНСТИТУТЛАРИНИНГ КОРРУПЦИЯНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШ БОРАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ**

ўқув курсининг

ДАСТУРИ

Ўқув курси: нодавлат нотижорат ташкилотлари ва бошқа ҳуқаролик жамияти институтлари вакиллари учун

Тошкент – 2024

Коррупцияга қарши курашиш
илмий-таълим маркази
йиғилишида муҳокама этилди

2024 йил “25” ноябрь

Тузувчи:

Борсиева Замират Хасанбековна

Коррупцияга қарши курашиш илмий-таълим маркази катта прокурори

Такризчилар:

Юлдашева Гавхержан

ТДЮУ Халқаро ҳуқуқ ва инсон ҳуқуқлари кафедраси профессори, ю.ф.д.

Ахмедов Абдулатиф Машрапович

Ўзбекистон Республикаси Ҳуқуқни муҳофаза қилиш академияси прокурорлик
фаолияти ва прокурор назорати кафедраси катта ўқитувчиси, адлия кичик
маслаҳатчиси

Кириш

Ушбу курсда фуқаролик жамиятининг, жумладан, алоҳида фуқаролар, фуқаролик жамияти ташкилотлари (ФЖТ) ва оммавий ахборот воситаларининг (ОАВ) коррупцияга қарши курашдаги иштироки кўриб чиқилади. Модулда сиёсий ҳаётда иштирок этиш, коррупция ҳақида хабар бериш каналлари, журналистик суриштирувлар, матбуот эркинлиги антикоррупцион фаолият контекстида, интернетдаги фаолият, ижтимоий тармоқлар, ахборот технологиялари ва фуқаролик журналистикасининг ривожланиши масалалари таҳлил қилинади.

Курсда транспарентликни ошириш, ҳисобдорлик ва фуқаролик мониторинги, иштирок ва жалб этиш коррупцияни камайтириш ва олдини олишга ёрдам бериши мумкинлиги назарда тутилади. Фуқароларнинг, фуқаролик жамияти ташкилотлари ва ОАВнинг ролини кўриб чиқиш орқали, модул жамиятнинг ижтимоий масъулиятини ошириш йўллариغا эътибор қаратади.

I. Ўқув курснинг мақсад ва вазифалари.

Ўқув курснинг **мақсади** – коррупцияга қарши курашишда давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари ўртасида самарали ҳамкорликни таъминлаш учун зарур билим ва кўникмаларни шакллантиришдир. Шунингдек, курс фуқаролик жамияти ва нодавлат ташкилотларнинг коррупцияга қарши курашдаги ролини мустаҳкамлаш ва Барқарор ривожланиш мақсадларини тарғиб қилишга қаратилган.

Мазкур мақсадга қуйидаги **вазифаларни** ҳал этиш орқали эришилади:

- коррупцияга қарши курашиш соҳасида давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасида ўзаро муносабатларнинг самарали механизмларини яратиш.
- коррупциянинг олдини олишда жамоатчилик назоратини ташкил этиш усулларини ўзлаштириш.
- ҳукумат, хусусий сектор ва фуқаролик жамияти ўртасида мулоқот ва ҳамкорликни таъминлаш.
- коррупцияга қарши миллий стратегия ва дастурларни ишлаб чиқишда иштирок этиш учун зарур билимларни шакллантириш.
- коррупцияга қарши жамиятда муросасиз муносабатни шакллантириш мақсадида ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни ошириш.
- ахлоқ кодекслари ва стандартларини жорий этиш ҳамда уларни амалиётга татбиқ этишда кўмаклашиш.
- нодавлат нотижорат ташкилотлари ва оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорликда мониторинг ва таҳлил ишларини ташкил этиш.

- коррупцияга қарши маърифий тадбирлар ва ахборот-тарғибот кампанияларини ташкил қилиш.
- оммавий ахборот воситалари орқали давлат органлари ва фуқаролик жамиятининг антикоррупцион фаолиятини ёритиш.
- Барқарор ривожланиш мақсадларининг (хусусан, тинчлик ва инклюзив жамиятларни тарғиб қилишга қаратилган 16-модда) коррупцияга қарши чоралар билан боғлиқлигини тушунтириш.
- Коррупциянинг олдини олиш орқали барқарор ривожланишга эришишни таъминлаш.

Тингловчи томонидан ўқув курсини ўзлаштиришидан кутилаётган натижалар.

Ўқув курсини ўзлаштириш орқали тингловчи қуйидаги билимларга ва кўникмаларга эга бўлиши лозим:

Коррупция тушунчасини, унинг асосий шакллари ва кўринишларини тушуниш.

Коррупциянинг жамиятга, иқтисодиётга ва давлат бошқарувига салбий таъсирини баҳолаш.

Ўзбекистон Республикасининг коррупцияга қарши қонунчилиги, жумладан, “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуннинг асосий принципларини ўзлаштириш.

БМТнинг Коррупцияга қарши Конвенцияси ва ундаги халқаро стандартларни тушуниш.

Коррупцияга қарши профилактика бўйича замонавий усулларни қўллаш кўникмасига эга бўлиш.

Коррупцияга қарши курашда фуқаролик жамияти ва давлат органлари ўртасида ҳамкорлик механизмларини амалда қўллаш.

Коррупцияга оид жиноятчилик ҳолатларини таҳлил қилиш, статистик маълумотларни тушуниш ва баҳолаш.

Жамиятнинг коррупцияга қарши муносабатини шакллантириш бўйича ижтимоий сўровлар ва тадқиқотлар ўтказиш.

Коррупцияга қарши кураш бўйича давлат органлари фаолиятини жамоатчилик назорати воситалари орқали мониторинг қилиш.

Оммавий ахборот воситалари билан самарали ишлаш кўникмаларига эга бўлиш.

Коррупциянинг олдини олиш учун самарали таълим дастурлари ва хабардорлик кампанияларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.

Ахлоқ кодекслари ва мансабдор шахслар учун стандартлар билан ишлаш.

Коррупцияга тоқат қилмаслик маданиятини шакллантириш ва ривожлантириш.

Давлат ва фуқаролик жамияти ўртасида ҳамкорлик муносабатларини мустаҳкамлаш.

Коррупцияга қарши курашда илғор тажрибаларни қўллаш.

Бу натижалар тингловчиларга коррупцияга қарши самарали курашиш учун зарур бўлган назарий билимлар, амалий кўникмалар ва маънавий қадриятларни шакллантириш имконини беради.

Ўқитишда фойдаланиладиган замонавий педагогик ва ахборот технологиялари.

Ўқув курси доирасидаги машғулотлар - назарий ва амалий машғулотлар ҳамда мустақил таълим шаклида олиб борилади.

Маъруза давомида ўқитувчи томонидан ўқув дастурида белгиланган мавзулар кўргазмали слайд материалларидан фойдаланган ҳолда маъруза шаклида олиб борилади.

Ўқув жараёни қуйидагилар ҳисобга олинган ҳолда ташкиллаштирилади: танқидий ва ижодий тафаккурни ривожлантиришга йўналтирилган ўқитишнинг интерактив методларидан, шунингдек замонавий ахборот технологиялардан фойдаланиб тингловчиларнинг мустақил фикрлаш маҳоратларини ошириб бориш;

Ўқув машғулотлари мавзуси доирасида хорижий тажрибани ўрганиш ҳамда қонунчиликни такомиллаштириш борасида фикрлар алмашинувини йўлга қўйиш.

Ўқитиш жараёнида таълимнинг ақлий ҳужум, муаммоли вазият, кейс-стади, кластер, тадқиқот, бошқаларни ўқитиш орқали ўрганиш каби замонавий методларидан фойдаланилади.

Машғулотларда қуйидаги воситалардан фойдаланилади:

Ўқув-услубий воситалар – презентация, меъёрий ҳужжатлар, тест ва сўровномалар, вазифа ва топшириқлар, ахборот ресурсларига доир маълумот ва бошқалар.

Дистанцион курс proacademy.uz виртуал таълим платформасида ўтказилади, у ерда ўқитувчилар ва тингловчилар учун масофавий қўллаб-қувватлаш тизими ташкил этилган. Платформа замонавий технологияларга асосланган бўлиб, билим олиш жараёнини самарали, интерактив ва қулай қилишга йўналтирилган. Курс материаллари, онлайн машғулотлар ва маслаҳатлар тингловчилар учун куну тун очик бўлади. Бу таълим олувчиларга ўз вақти ва имкониятларига мос равишда ўқиш имкониятини тақдим этади

II. Ўқув курсининг ўқув-тематик режаси

№	Мавзулар	Off-line (асинхрон)	On-line (синхрон)	Оралиқ назорат	Жами соат	Назорат шакли (Assessment)
Масофавий курс						
1.	Давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари коррупциянинг олдини олиш		4		4	Казус, тест, назорат саволлари, амалий топшириқлар

	борасидаги хамкорлик технологиялари					
2.	Олдини олиш чоралари ва БМТ коррупцияга қарши Конвенциясининг II бобини амалга оширилишда иштирок этиш		4		4	Казус, тест, назорат саволлари, амалий топшириқлар
3.	Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг жамоатчилик томонидан антикоррупцион экспертизаси		4		4	Казус, тест, назорат саволлари, амалий топшириқлар
4.	Коррупцияга қарши суриштирувни амалга ошириш		4		4	Казус, тест, назорат саволлари, амалий топшириқлар
Жами			16		16	

III. Ўқув дастурининг мазмуни

1-мавзу. Давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари коррупциянинг олдини олиш борасидаги хамкорлик технологиялари

Фуқаролик жамияти коррупцияга қарши курашда стратегик роли

БМТнинг Коррупцияга қарши Конвенцияси ва хусусий сектор ва фуқаролик жамияти институтларининг фаол иштироқи. Фуқаролик жамияти ташкилотлари (ФЖТ) билан шериклик алоқаларини ўрнатиш.

Барқарор ривожланиш мақсадлари (БРМ)даги 16-мақсад.

ФЖТлар коррупцияга қарши ташаббуслар. Коррупцияга қарши оммавий экспертиза. Жамоатчилик назорати субъектлари.

Ўзаро фаолиятни олиб бориш учун ФЖТлар ўзларининг ташкилотлари ичида ёки ташқарисида ишончли шерикларни танлашлари мумкин.

2-мавзу. Коррупциянинг олдини олиш чоралари ва БМТ коррупцияга қарши Конвенциясининг II бобини амалга оширилишида иштирок этиш

Коррупцияга қарши курашиш бўйича миллий сиёсати. Коррупцияга қарши профилактика сиёсати ва амалиёти. Миллий коррупцияга қарши стратегияларни ишлаб чиқишда иштирок этиш. ФЖТлар жамоатчиликлари

хабардор қилиш кампанияларини лойиҳалаштириш ва амалга ошириш. Ҳалоллик таълим дастурлари. Таълим орқали коррупциянинг олдини олиш. ФЖИ нинг таълим соҳасига қўшган ҳиссаси.

Бундан ташқари, ФЖИ тренинглари коррупцияга қарши курашда фуқаролик жамияти ва хусусий сектор ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантиришга ёрдам беради.

Одоб-ахлоқ қоидалари. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Коррупцияга қарши Конвенциясининг 8-моддаси давлат функцияларини тўғри бажаришга қаратилган ахлоқ кодексларини ёки стандартларини қўллаш.

3-мавзу. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг жамоатчилик томонидан антикоррупцион экспертизаси

Антикоррупцион экспертизаси. ФЖИлар қонун лойиҳалари бўйича лойиҳалардан хабардорлиги. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳаларининг коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби.

4-мавзу. Коррупцияга қарши суриштирувни амалга ошириш

Ўзбекистон Республикасининг “Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида”ги, “Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида”ги, “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги ва “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида”ги қонунлари.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг *Коррупцияга қарши Конвенцияси* 13-моддасида ОАВларнинг коррупцияга қарши курашишда ҳал қилувчи роли. Коррупцияга қарши давлатлар гуруҳи (GRECO).

Журналистик суриштирув ўзи нима? “Журналистик суриштирув” атамаси нимани англатади?

IV. Ўқув курси бўйича тингловчиларнинг ўзлаштирганлик ўзини-ўзи даражасини баҳолаш мезонлари

Ўқув натижалари	Баҳолаш мезонлари (балл)			
	1-55	56-70	71-85	86-100
Давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтлари коррупциянинг олдини олиш борасидаги ҳамкорлик технологиялари	Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ҳамкорлик жараёнларини таҳлил қилишда кийинчиликларга дуч келади. Мавжуд тизимли камчиликларни аниқлашда етарли билим ва кўникмаларга эга эмас. Умумлаштириш лойиҳасини тайёрлашга қодир	Ҳамкорлик жараёнларини таҳлил қилишнинг асосий тамойилларини тушунади, бироқ тизимли камчиликларни тўлиқ аниқлашда ва умумлаштириш лойиҳасини тайёрлашда хатоликлар қилади. Камчиликларни қисман кўрсатиш имкониятига эга	Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ҳамкорлик жараёнларини чуқур таҳлил қила олади. Тизимли камчиликларни аниқлайди ва умумлаштириш лойиҳасини тузишда самарали ечимлар таклиф	Ҳамкорлик жараёнларини таҳлил қилиш, тизимли камчиликларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш учун инновацион умумлаштириш лойиҳаларини мустақил тайёрлайди. Таъминланган ечимлар асосида ҳамкорлик моделларини самарали жорий

	эмас		этади	этиш бўйича стратегик таклифлар ишлаб чиқади
Коррупциянинг олдини олиш чоралари ва БМТ коррупцияга қарши Конвенциясининг II бобини амалга оширилишда иштирок этиш	БМТ Конвенциясининг II бобига оид тушунчаларни чуқур англамайди. Олдини олиш чораларини ишлаб чиқишда таҳлил етишмаслиги	Конвенциянинг асосий принципларини билиш билан чекланади. Олдини олиш чораларини ишлаб чиқиш учун умумий ёндошувни қўллайди, бироқ уларнинг самарадорлигини баҳолашда қийинчиликка дуч келади	Конвенциянинг II бобида белгиланган чора-тадбирларни амалда қўллашга кодир. Жамоатчилик назорати ва профилактика тадбирларини ташкил этиш бўйича кўникмаларга эга	Конвенциянинг II боби доирасидаги чора-тадбирларни мустақил равишда ишлаб чиқиш ва амалга ошириш қобилияти мавжуд. Давлат органлари ва фуқаролик жамиятининг самарали ҳамкорлигини таъминлашга доир ижодий ечимлар таклиф қилади
Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларининг жамоатчилик томонидан антикоррупцион экспертизаси	Ҳамкорлик технологияларининг асосий тамойилларини тушунмаслик. Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги муносабатларни таҳлил қилиш ва мувофиқ қарорлар қабул қилишда қийинчиликларга дуч келади	Ҳамкорлик технологияларининг асосий тамойилларини тушунади, аммо уларни тўлиқ жорий этишда хатоликлар қилади. Давлат ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ҳамкорлик жараёнларида асосий механизмларни қисман қўллайди	Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасида ҳамкорликни самарали ташкил этиш учун етарли билим ва кўникмаларга эга. Ҳамкорлик жараёнларини таҳлил қилиш ва уларга доир таклифлар тайёрлаш имконияти мавжуд	Ҳамкорлик технологияларини тўлиқ тушунади ва уларни амалиётда мустақил жорий этиш қобилиятига эга. Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги самарали ҳамкорликни таъминлашга доир инновацион таклифларни ривожлантиради
Коррупцияга қарши суриштирувни амалга ошириш	Мавзуга оид масалаларни таҳлил қилиш ва ўзаро ҳамкорлик жараёнларини тушуниш бўйича етарли билим ва кўникмаларга эга эмас. Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ҳамкорлик моделлари бўйича мустақил фикр юритолмайди	Ҳамкорлик технологиялари асосларини тушунади, аммо танқидий фикрлаш ва чуқур таҳлил қилишда қийинчиликка дуч келади. Мавжуд моделларнинг самарадорлигини қисман баҳолай олади	Давлат органлари ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ҳамкорлик моделларини таҳлил қилиш ва натижалар бўйича танқидий фикр билдириш қобилиятига эга. Жорий амалиётни яхшилаш бўйича асосланган	Ҳамкорлик технологиялари бўйича чуқур таҳлил ва ижодий танқидий фикр юритиш қобилияти мавжуд. Давлат ва фуқаролик жамияти ўртасидаги муносабатларнинг самарадорлигини оширишга доир инновацион таклифлар тайёрлайди

			хулосаларни тайёрлай олади	ва уларни амалга оширишда етакчи роль ўйнайди
--	--	--	-------------------------------	---

V. Ахборот манбалари рўйхати

1. Асосий адабиётлар:

1. Ш.М.Мирзиёев. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Тошкент: Ўзбекистон, 2016., 56 б.

2. Ш.М.Мирзиёев. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш - юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. –Тошкент: Ўзбекистон, 2017., 48 б.

3. Ш.М.Мирзиёев. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. –Тошкент: Ўзбекистон, 2017., 104 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 20.01.2020 йилдаги “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик Палатасининг биринчи йиғилишидаги нутқи”, “Халқ сўзи” газетаси, 21.01.2020 йил, №15 (7517).

2. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Т.: Ўзбекистон, 2023

2. “Коррупция қарши кураш тўғрисидаги” 2017 йил 3 январь, №ЎРҚ-419. Ўзбекистон Республикаси қонунлари тўплами, 2017 й., № 1.

3. Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни (янги таҳрири) Тошкент: Адолат, 2014 (2018 йил 4 апрелгача (ЎРҚ-470) бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар билан).

4. Ўзбекистон Республикасининг “Судлар тўғрисида”ги Қонуни (янги таҳрири) Тошкент: Адолат 2014 (2017 йил 12 апрелгача (ЎРҚ-428) бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар билан).

5. Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 11 сентябрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида”ги Қонуни (янги таҳрири);

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сонли Фармони;

7. Ўзбекистон Республикасининг "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида" ги қонуни. № ЎРҚ-682 20.04.2021 йил. Миллий қонунчилик базаси, 20.04.2021 й., № 03/21/682/0354).

8. “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг лойиҳалари коррупцияга қарши экспертизасини ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирининг буйруғи. 2021 йил 24-феврал, № 2-мх.

9. Ўзбекистон Республикасининг “Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги

Қонуни, 25.09.2014 йилдаги ЎРҚ-376-сон.

10. Ўзбекистон Республикасининг “Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида” ги 12.12.2002 йилдаги 439-П-сон.

3. Қўшимча адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисидаги Миллий маъруза”. Т.2024.
<https://anticorruption.uz/storage/lt9lqAa1tum639l22ZUi1mhXXKWj4s-metabWlsbGl5IG1hcnV6YV9jb2lwcmVzc2VklkBkZg==-.pdf>

2. Ривожланиш йўлидаги фуқаролик жамияти: БМТ Коррупцияга қарши конвенция доирасидаги имкониятлар. Бирлашган миллатлар ташкилоти, 2020 йил декабрь.

3. БМТ ЖГБ (ЮНОДС). Давлат харидлари ва давлат молиявий бошқарувида коррупцияга қарши кўрсатмалар, п.26. ИХРТ. Давлат харидларида яхлитликни таъминлаш бўйича энг яхши амалиётлар тўплами (2015), п. 29.

4. Ўз ўзини бошқариш бўйича Қўлланма. ОАВ. 2008 й.

5. Reporting on Corruption. A Resource Tool for Governments and Journalists. United Nations Office on Drugs and Crime Vienna. United Nations, January 2014.

4. Электрон ресурслари:

<https://anticorruption.uz/ru>

www.lex.uz – норматив ҳуқуқий ҳужжатлар миллий базаси

www.oecd.org – OECD материаллари

www.unodc.org – БМТнинг Наркотиклар ва жиноятчилик бўйича бошқармаси (UNCAC) ресурслари